

Literatūra • menas • mokslas

DRAUGAS — šeštadieninis priedas

2002 m. rugsėjo 14 d.

Nr. 177 (29)

Saturday supplement September 14, 2002

No. 177(29)

Žmogus — tai gelmė

A+A prel. Antano Rubšio gyvenimas ir darbai

Ses. Ona Mikailaitė

„Žmogus — tai gelmė, o širdis — jo bedugnė“, — šiuos psalmės žodžius mėgdavo cituoti prelatas Antanas Rubšys, — ir paskutinis jo darbas — naujas psalmių vertimas su įvadu ir paaiškinimais, išleistas „Katalikų pasaulio“ leidyklos Vilniuje šių metų pavasarį. Prelatui Rubšiui, pašventusiam visą gyvenimą Dievo žodžio studijoms ir to žodžio tarnybai, Dievas ir žmogus — tai didieji mūsų protus ir širdis užburiantys slėpiniai. Štai Dievas „prašnekiną“ žmogų džiaugsmu ir skausmu, o šis stengiasi atliepti — reisykiais susiginėdamas su Dievu kaip Jobas, arba eidamas su Juo imtynių, kaip patriarchas Jokūbas.

Prel. A. Rubšio mirtis š.m. rugpjūčio 27 d. New Yorke yra skaudi netektis visiems lietuviams — šiaurės ir anapus Atlanto. Tokio lygio Švento Rašto žinovo negreit vėl sulauksime. Nebuvo jis vien mokslininkas, bet itin patrauklus, gerumo šiluma švytintis „tikėjimo kraičio“ (tai jo paties sukurta žodis pakeisti bespalvę „tradiciją“) perteikėjas jauniems ir vyresniems, ir visiems, norintiems suvokti žmogaus gyvenimo vingių prasmę. „Žmogus yra judanti kryžkelė“, — dažnai pradėdavo savo paskaitas prof. A. Rubšys ir pats sau tuos žodžius pritaikydamas.

Gimė jis 1923 m. našiam tarpkario laike Lietuvoje, beveik prieš 79-erius metus Bučių kaime, tvirtoje žemaitiškoje šeimoje, iš kurios išsinešė tėvynės ir Dievo meilės liepsnelė. Buvo pakrikštytas Laukuvos Šv. Kryžiaus bažnyčioje, kuri rugsėjo 6 d. priėmė jo palaikus ir priglaudė šventoriuje. Grįždamas į gimtąjį Lietuvos žemės kampelį, jis atbaigė didžiulį kelionų ratą, jį nuvedusį į tolimus žemės pakraščius. Mokinuko suole sėdėdamas Šiaduvos pradinėje mokykloje ir vėliau, Šilalės vidurinėje, jis skaitydavo apie Artimųjų Rytų egzotiškas šalis ir svajodavo jas pamatyti — braidyti po

dykumų smėlį ar išsiklausyti į palmių ošimą kurioje nors oazėje. Nenutuokė jis tuomet, kokią margaspalvį audinį „istorijos staklės“ iš jo gyvenimo išaus.

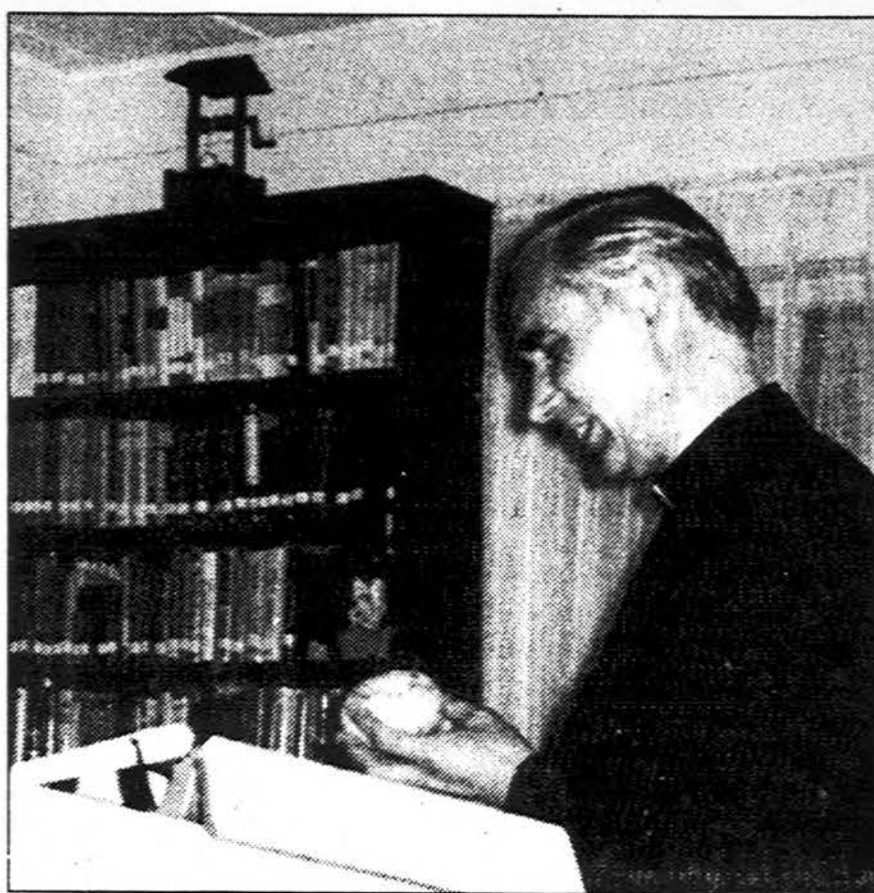
Gimnazistu būdamas, ne vien knygomis domėjosi, o buvo aistringas krepšinio lošėjas ir visą gyvenimą liko judrus, atletiškas, gyvais judesiais pabrėždamas savo paskaitų mintis. 1943 m. pajutęs kunigo pašaukimą įstojo į Telsių kunigų seminariją, kurios rektorium 1940 m. buvo paskirtas šviesios atminties vysk. Pranciškus Ramanauskas. Tai buvo sunkūs, karo audrų užtemdyti metai. Bolševikmečių seminaristas Antanas Rubšys su draugais buvo įsivėlęs į pagrindžio veiklą. Suimtas ir įmestas į rusų kalėjimą, jauną vyrą patyrė skaudžią kančios ir persekiojimo partitį. Kai 1944 m. vyskupai Skvireckas, Brizgys ir Padolskis pasitraukė į Vakarų Vokietijos Eichstate rado palankią vietą atkurti lietuvišką seminariją, klierikas Antanas Rubšys buvo vienas iš 107 ten studijuojančių seminaristų. Kaip išskirtinai gabus, buvo 1945 m. pasiūstas į Romos Grigaliaus universitetą gilintis į biblines studijas. Jau Eichstate pajuto stiprią trauką leisti į Šventraščio gelmes. Po 50-ties metų, žvelgdamas atgal į anuos laikus, pasisakė: „Nuo pat jaunystės Dievo Apvaizda turbūt mane ruošė savo tikslams... Atsimenu, Eichstate buvo kilių man klausimas, kokią knygą skaityti. Šventąjį Raštą! Pradėjau skaityti vokiškai, paskui prancūziškai, vėliau itališkai ir galop hebrajiškai. Eichstate pradėjau lankyti hebrajų kalbos pamokas“.

1951 m. įsigijęs Šv. Rašto licenciatą laipsnį, jis tu pačių metų vasarą atliko apžvalginę biblinės archeologijos kelionę, aplankydamas Egiptą, Libaną, Siriją, Jordaniją, Turkiją ir Graikiją. Tai buvo pradžia viso gyvenimo įsimylejimo ir Artimųjų Rytų šalių slėpinių. Pokario Roma buvusi skurdi

ir mažai ką žadanti jaunam mokslininkui kunigui. 1952 m. rudenį kun. Antanas Rubšys išplaukė Amerikon, kur San Diego kunigų seminarijoje penkerius metus dėstė Šv. Raštą ir biblines kalbas. 1957-1958 akademinius metus praleido Romoje, toliau gilindamas Šventraščines studijas Popiežiškame Šv. Rašto institute. Buvo manęs ruošti doktoratą, tačiau Šv. Rašto doktoratui būtų reikėję metus gyventi ir dirbti Izraelyje, susirius su kuria nors bibline mokykla. Tam reikalinga nemaža lėšų, o jis didesnę savo algos dalį skyrė šeimos ir giminių šalpai Lietuvoje ir Sibire.

1958 m. pakviestas dėstyti į New York Manhatan kolegiją, kuriai vadovavo krikščionys broliai — tarptautinė vyrų vienuolija, kurios pagrindinis apaštalavimas — krikščioniškasis švietimas. Čia, dėstydamas Šv. Rašto egzegezę ir hermeneutiką, jis praleido našius trisdešimt metų, užsitarnaudamas profesoriaus titulą bei brolių pagarbą ir meilę. Kas antrus metus vasaros atostogas skirdavo archeologinėms kelionėms po Šv. Rašto kraštus, dažnai jas baigdamas Romoje. Čia susipažino ir susidraugavo su jaunu kun. Audriu Bačkiumi, dabartiniu Lietuvos kardinolu.

Ilgus metus prel. Rubšys JAV lietuvių visuomenei buvo beveik nepažįstamas. Pirmoje lietuvių enciklopedijos laidoje jo vardo nerandame. Tik antrajam papildymui tome yra jo nuotrauka su gyvenimo kronika. Bet nuo 1974 m. visa tai pasikeitė. Tų metų vasarą kun. Rubšys šventė 1949 m. laidos Šv. Kazimiero kolegijos Romoje sidabrinį šventimų jubiliejų. Pats kun. Rubšys išventintas kunigų kiek anksčiau — 1948 m. gruodžio 18 d. Draugai ragino kun. Rubšį paruošti veiklą apie Naująjį Testamentą lietuvių kalba. Tai buvo laikmetis po Vatikano II Susirinkimo, kai biblinės studijos klestėjo ir įvairių kraštų šventraštininkai leido po-

Kun. Antanas Rubšys Putnam, CT, 1975 m. veda seserims seminara Šv. Rašto temomis.

pulinius veikalus supažindinti tikinčiuosius su Dievo žodžio turtais. Tų metų rudenį jis ėdė rašyti. 1978 m. išėjo dviomis *Raktas į Naująjį Testamentą*, iliustruotas autoriaus darytomis nuotraukomis, kuri išleido prel. Vytauto Balčiūno įkurta „Krikščionis gyvenime“ leidykla. „Raktai“, prisipažino kun. Rubšys, buvo rašomi naktimis, vasaros metu, probėgimais. — Galima sakyti, vogliau laiką nuo darbo universitete“. Netrukus jis sėdo prie darbo paruošti *Raktą į Senąjį Testamentą*, kuris išaugo į stambų tritomį veikalą, leidžiamą 1982-1985 metais. Nėgana to, 1982 m. pasirodė dviejų tomų knyga *Švento Rašto kraštuose*, taip pat gausiai iliustruota nuotraukomis ir dedikuota buvusiam Šilalės gimnazijos kapelionui, tikybės mokytojų p. Jonui A. Kučingui, kuris buvo ir knygos mecenatas. Savo itin taikliai įvadė į šį veikalą poetas Stasys Santvaras užgriebė autoriumi būdingą pasaulėžiūrą: „Žmogus keliauja. Bet kelionė daro žmogų. Tik asilas iš kelionės negrįžta arkliai... Žmogus turi keliauti, ieškoti, rasti, pažinti ir visada tiesą kalbėti...“ Cituodamas šiuos kun. Rubšio žodžius, Stasys Santvaras palietė jo gyvenimo esmę. „Kun. prof. Antanas Rubšys Šv. Rašto kraštuose nardo kaip sakalas. Dažnai susidaro įspūdis, kad jis pats tą senovę, tą gilią praeitį savo kojomis išvaikščiojo, savo akimis ją matė, jos dramos ir tragedijos savo širdies krauju apliejo“.

Kaip tik taip! Jis pats ne sykį klausytojams aiškino: „Šventajame Rašte minimas vietas nėra lengva pasiekti, nes jos slypi žemėje — pilikalniuose... Norint jas atrasti, reikia rausti ir sijoti dulkes... Archeologija iš esmės pakeitė kritiškąjį požiūrį į Šv. Raštą. Ji atkasė senovę — kultūros bei civilizacijos likučius, parodė, kad Šventraštyje aprašomi asmenys, miestai bei įvykiai nėra pramanas, nėra kažkokia žydų tautosaka...“ Pasak prel. Rubšio, Dievas Šventajame Rašte parašė savo atsiminimus per žmones, t.y., pasinaudodamas jų protu, jų žodžiais, jų plunksna. *Raktai* bei praktiškų patarimų, kaip skaityti Šv. Raštą, knygelė *Raide užmuša, dvasia gaivina* jų au-

Antanas Rubšys kunigo šventimų proga. Roma 1948. 12. 18 d.

Nenuostabu tad, kad 1990 m. vysk. Paulius Baltakis prof. A. Rubšį pakvietė padaryti naują lietuvišką vertimą Šventojo Rašto iš originaliųjų kalbų, ne iš lotynų Vulgatos, kaip kadaise buvo vertęs vysk. J. Skvireckas. Jau 1972 m. Lietuvoje išleistas kun. Česlovo Kavaliausko Naujojo Testamento vertimas iš senovinės graikų kalbos, o Senojo Testamento vertimo labai trūko. Ši idėja nebuvo nauja: ją kun. Rubšiui buvo pasiūlęs vysk. Pranas Brazys, tačiau tik po 25-erių metų ji galėjo būti įgyvendinama. Pasakodamas apie didįjį savo gyvenimo darbą (*opus magnum*), prel. A. Rubšys sakydavo, jog vertėju būti jį pastūmėjo šviesios atminties vysk. P. Brazys, sakydamas: „Vyrų, broliai, Dievo žodžio reikia mūsų kalba“.

Įnikęs į darbą, prel. Rubšys išvertė Senąjį Testamentą per penkerius metus. Tai buvo tikras fenomenas. Šis pirmasis vertimas išleistas 1995 m. keturiais tomais „Kovas Desktop Publishing“ įmoneje, sukur-

Erika Burkart

HORIZONTAS ATSPINDŽIUOS

Žeme, kartus branduoly,
Kurį aš kramtau,
Kurs niekad manęs nesotina,
Karti mano burna
Dėl tavo skonio.

O O vienok,
O vienok žolių raštas aprašo
Šviesos kaspiną virš horizonto
Prakilumo didingais ženklais —
Ir banda, ir piemuo
Grėžias nuo savo šešelio tamsaus,
Grėžias ir eina,
Įgimtai saulei paklusnūs,
Patys savin
Į šviesą.

Aš norėčiau eiti keliu
Nuo savęs į tave,
Bet vis pasiklystu
Prieš pat savo duris.

O vienok,
O vienok ta mano
Paklydus viltis
Tuščią dangų viršum žolės
Aprašo ženklais neišgesinamais.

Vertė Alfonsas Tyruolis

Erika Burkart, g. 1922, šveicarų poetė

toje Jono ir Teresės Bogutų savo namuose Cicero, Illinois. Knygos išspausdintos nedideliu tiražu, bet šis vertimas tapo pagrindu didžiosios Šventojo Rašto knygos, kuri, pirmąjį tekstą patobulinus su Lietuvos kalbininkų talka, 1998 m. Vilniuje išleista Lietuvos Vyskupų konferencijos. Tai buvo monumentalinis darbas, nes pirmą kartą viena knyga išleistas ištisas *Šventasis Raštas* lietuvių kalba — *Naujasis ir Senasis Testamentas* — abu versti iš originaliųjų kalbų. 1999 m. išėjo ekumeninė Biblija, kurią išleido Lietuvos Biblijos draugija Vilniuje. Jai įvadą parašė draugijos pirmininkas, kun. Vaclovas Aliulis, MIC, pareikšdamas: „Vienybės troškimas skatina krikščionis turėti kiekvienoje tautoje vieningą Šventojo Rašto vertimą, kuriuo galima naudotis ir ekumeniniame pokalbyje, ir bendroje maldoje“. 1994 m. gruodžio 21 d. popiežius Jonas Paulius II buvo suteikęs kun. Antanui Rubšiui Popiežiaus rūmų prelatato titulą, o 1995 m. jis tapo Lietuvos valstybinės premijos laureatas.

Besidarbūdamas prie Senojo Testamento vertimo, prel. Antanas Rubšys kasmet vykdavo į Lietuvą dėstyti. Pirmasis jį pakvietė išgimti jo bičiulis, tapęs Lietuvos antruoju kardinolu, Audrys Juozapas Bačkis, atkūręs Vilniaus kunigų seminariją. 1994-2002 prel. Rubšys dėstė Šv. Raštą Vilniaus ir Telsių seminarijose, Vytauto Didžiojo universiteto Teologijos fakul-

tete bei Vilniaus Pedagoginio universiteto tikybės katedroje. Dėstęs studentams daugiau kaip 40 metų, prel. Rubšys dėstytojo tribunoje jautėsi kaip namie. Jį kalbinusiam kun. K. J. Ambrasui, SJ, prisipažino, kad dėstymas, „Tai buvo maloni atgaiva! Vertimas „pririša“ prie stalo, dėstymas — įdomus nuotykis“. O ypač dabartinėje Lietuvoje... Dabartinis visuomeninis Lietuvos gyvenimas prilygsta gyvenimui dykumoje... „Dykumos“ nuotaika Lietuvoje reiškiama grubiu pomėgiu ieškoti sau naudos artimo kaina. Bet ne visi jaunuoliai ir jaunuolės, kuriuos teko sutikti seminarijose ir universitete, nusivilia ir nuleidžia rankas. Turėjau laimės sutikti narsuolių, kurie sielojasi dėl savo krašto ir su entuziazmu rengiasi tapti kunigais, mokytojais, mokytojomis“ („Apie kunigų seminarijas ir dar kai ką...“, *Katalikų pasaulis*, nr. 2, 1996).

Šį šeštadienį priedo puslapiuose:

Prel. Antanas Rubšys — žmogus, kaip judanti kryžkelė... Alfonsas Tyruolis supažindina su kitataučiu poetu kūrėja (1 psl.)

Lietuva ruošiasi svarbiam žingsniui — knygų mugei Frankfurte (2 psl.)

46-oje lietuvių fronto bičiulių studijų savaitėje Dainavoje nagrinėtos įvairios temos — nuo susitaikymo iki socialinio teisingumo (3 psl.)

Vytautą Bubnį daugelis vadina dvasingos literatūros kūrėju — rugsėjo 9 d. jis šventė 70-ąjį gimtadienį; Audrys V. Plioplys sugeba savyje suderinti mokslininką ir menininką (4 psl.)

Kun. Antanas Rubšys, ses. Ona Mikailaitė ir kun. Stasys Yla Putnam, CT, 1982 metais.

Lietuvos ir Vokietijos rašytojų bei vertėjų susitikimas Vilniuje, Rašytojų klube. Iš kairės: Gintaras Grauskas, Kurt Drawert, Uwe Kolbe, Antanas A. Jonynas, Sigitas Parulskis, Kornelijus Platelis, Antanas Gailius, Ulrike Draesner, Michael Lentz.

Lietuva Frankfurto knygų mugėje

Algimantas A. Naujokaitis

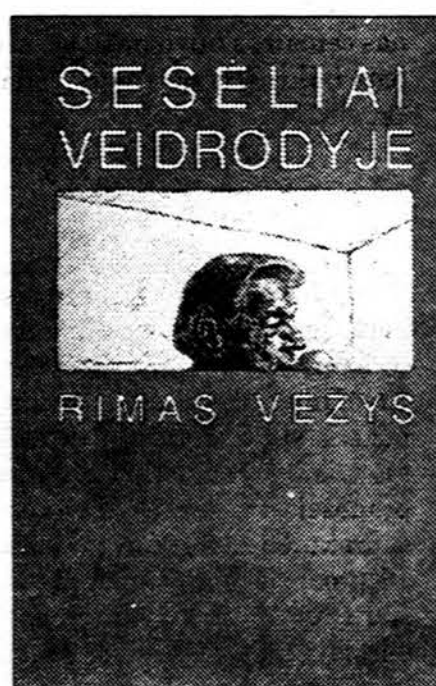
Dabar ne tik Lietuvos leidyklose, bet ir kitose kultūros srityse — didelis sujudimas: visur aktyviai ruošiamasi spalio 9 d. Vokietijoje, Frankfurte (prie Maino) prasidėsiančiai didžiajai tarptautinei knygų mugėi (ji vyks iki spalio 14 d.). Kultūros ministerija, kitos institucijos tam tikslui skyrė daugiau kaip 5 mln. litų.

Tarptautinė Frankfurto mugė — tai didžiausias leidybos verslo forumas pasaulyje, o Lietuva į ją pakviesta oficialioju ir vieninteliu svečiu. Į mūsų ekspozicijas, standus ir programas bus sutelktas visų čia dalyvausiančių šalių atstovų, mugės lankytojų ypatingas dėmesys, — sakė mugės organizacinio komiteto pirmininkė R. Drazdauskienė.

Pagrindinė, ne tik knygų leidybą, bet ir Lietuvos istoriją ir dabartį, jos kultūrą pristatanti, ekspozicija jau pradeda rengti net 1,000 kvadratinį metrą stende. Architektūrinis jo projektas patikėtas apipavidalinimo įmonės „Eksposbalta“ atstovui dail. S. Valiui, projektų konkurse laimėjusiam pirmąją vietą. Stendo ir ekspozicijų rengėjai sieks kuo vaizdžiau ir ryškiau parodyti pasauliui Lietuvos valstybės patirtį, modernėjimą šiuolaikinio žmogaus akimis, supažindinti su mūsų kultūros pasiekimais, literatūros perspektyvomis, visuomenės pažanga, demokratiškumu. Žinoma, svarbiausias dėmesys bus skirtas lietuviškoms knygoms. Bus pristatyta lietuvių literatūros, moksliniai, meniniai leidiniai, išleisti per pastaruosius metus Lietuvoje ir išsivijoje. Bus atskira lietuviškų knygų vertimų į kitas kalbas ekspozicija.

Leidėjų susivienijimo darbuotoja sakė, kad savo išleistomis knygomis Frankfurto mugėje dalyvaus per 30 leidyklų. Greta „Vagos“, „Baltų lankų“, „Tyto Alba“, „Alma Littera“, Rašytojų sąjungos, kitų stambiųjų leidyklų, dalyvaus ir mažesnės, bet geras knygas leidžiančios smulkesnės — „Haribės“, „Šviesos“, Vilniaus Dailės akademijos ir kitos, net ir vakarų, kitų Lietuvos regionų leidyklos. Džiugu, kad mugėje dalyvaus taip pat išsivijos knygų leidėjai ir prekiautojai. Kartu su populiaria senosios Lietuvos karžygio Skomanto nuotykių apysakų seriją įvairiomis kalbomis leidžiančia K. Almeno vadovaujama „Tvermės“ leidykla, Frankfurto mugėje dalyvaus ir Maryland valstijoje veikianti, Dalės Lukienės vadovaujama firma „Baltijos kny-

gų lentyna“ (Baltic Bookshelf, P.O. 3314, Crofton, MD 21114, USA). Ši firma atstovaus ir kai kuriuos JAV leidėjus. „Baltic Bookshelf“ turi gana vaisingą patyrimą Amerikoje ir Kanadoje, įvairiais būdais pardavinėjant Lietuvos, kitų Baltijos šalių leidyklų leidžiamas knygas. Teminiuose parodos stenduose pakviestas dalyvauti ir A. Mackaus knygų leidimo fondas, neseniai grąžiai išleides populiaraus poeto — satyriko R. Vėžio rinktinę *Šešeliai veidrodyje*.

Tarp lietuvių rašytojų — garbės svečių — į Frankfurto mugę su savo kūryba pakviesti ir užsienyje gyvenantys mūsų poetai bei prozininkai: Eglė Juodvalkė, G. Kanovičius, S. T. Kondratas, J. Medas, T. Venclova. Šioje garbės svečių grupėje taip pat bus ne tik Lietuvoje, bet ir kitose šalyse savo kūryba pagarsėję rašytojai — E. Ališanka, S. Geda, G. Grauskas, J. Ivanauskaitė, M. Ivaškevičius, J. Kunčinas, H. Kuntius, M. Martinaitis, S. Parulskis, K. Platelis, R. Šerelytė, M. Žingeris ir kiti. Apie juos, o taip pat apie J. Merą, V. Bložę, N. Miliauskaitę, A. Nykū-Niliūną knygų mugėi vokiečių kalba bus išleisti atskiri leidiniai. Jie atspindės šių rašytojų gyvenimą ir literatūrinę veiklą, bus pateikti į vokiečių kalbą išversti jų kūrybos pavyzdžiai. Mugėje vyks mūsų rašytojų ir leidėjų susitikimai su mugės lankytojais, vokiečių visuomene, kūrybos skaitymai, mūsų rašytojai bus asmeniškai pristatomi mugės lankytojams ir užsienio šalių leidėjams. Pavyzdžiui, J. Meką Leipzig pristatys jo poezijos, filmų žinovas, tarp Hamburgo ir New Yorko skrajojantis kultūrininkas Schults.

Dar prieš priimant kvietimą dalyvauti Frankfurto mugėje svečio teisėmis, būti visų de-

mesio centre, Leidėjų susivienijimas, Kultūros ministerija, Rašytojų sąjunga dvejavo, ar mūsų leidėjams verta pasirodyti Europos, viso pasaulio akivaizdoje, kai turime tiek mažai į vokiečių ir kitas kalbas išverstos mūsų literatūros. Kas įvertins, kas domės, atkreips dėmesį į mūsų tik lietuviškai skaitomas knygas? Bet dvejones nustumė leidėjų, viešosios įstaigos „Lietuviškos knygos“ veikimas. Sukurtas Vokietijoje dar užpernai buvo surasta leidykla „Athena“, priėmusi lietuviškų knygų vertimo ir leidybos programą — vokiečių kalba kasmet išleisti po kelias lietuvių autorių knygas. Vertėjas K. Berthel, norėdamas būti lietuviškoje erdvėje, greta vertimų knygų autorių, net nutarė bent laikinai apsigyventi Vilniuje. Rezultatai pasirodė kaip tik ruošiantis Frankfurto mugėi. Štrėlė, Europos vertėjų kolegijoje, jau buvo pristatyta K. Berthel ir vokiečių kalbą išverstas ir minėtos leidyklos išleistas vilniečio rašytojo T. Četrusko romanas *Juozas — taktinis šalies patriotas*, Gyseno miesto visuomenei — to paties autoriaus ironiško miesto istorijų knyga *Kažkas, kažkaip, kažkur*.

Vokietijos leidykla „Athena“ vokiečių kalba taip pat išleido R. Gavelio romaną *Taikos balandis*, filosofo A. Šliogerio *Post scriptum*. Šios knygos sulaukė palankių Vokietijos spaudos recenzijų, o už knygą *Kažkas, kažkaip, kažkur* jos autoriui T. Četruskiui paskiriamas Edenkobenų kūrybos namų penkių mėnesių stipendija.

Knygų garsinimo užsienyje viešosios įstaigos „Lietuviškos knygos“ vadovė, pasirengimo mugėi organizacinio komiteto narė A. Jonikaitė man pateikė

„Žaros“ leidyklos išleistas vaikų poeto Martyno Vainilaitio knygos *Sidabrinė kultūvė* viršelį. Dail. Irena Žilivienė ir Žilvė Žilvūtė.

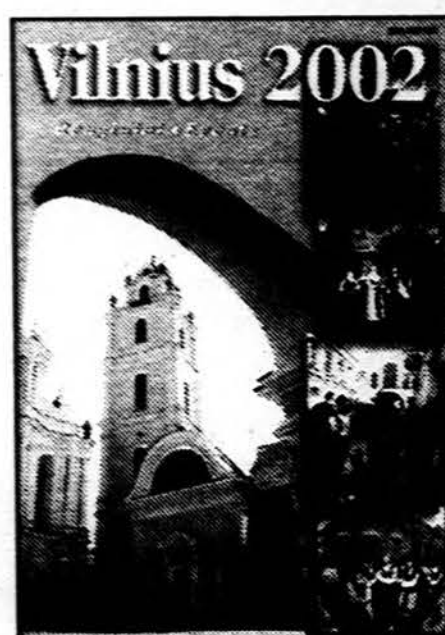
ilgoką sąrašą kitų knygų, kurios jau išverstos arba vertiamos į vokiečių kalbą ir kelias į Frankfurto mugę. Tai J. Ivanauskaitės romanas *Ragana ir lietus*, R. Šerelytės *Ledynmečio žvaigždės*, T. Venclovos eilėraščių rinktinė *Už durų — žemės pabaiga*, J. Kunčino romanas *Kilnojamos Rentgenotytės*, L. Gutausko *Laiškai iš Viešvilės*, J. Mero *Lygiosios trunks akimirka* ir kitos. Susidomėjimo ir geros paklausos Frankfurte be abejo sulauks į vokiečių kalbą išverstas T. Venclovos vadovas *Vilnius*. Frankfurto mugę taip pat pasieks į vokiečių kalbą išversta ne viena atsiminimų ir apmąstymų knyga apie holokaustą, tragišką Lietuvos žydų — litvakų likimą. Viena tokių — M. Rolnikaitės *Aš turiu papasakoti*.

Į vokiečiams, kitiems europiečiams įdomių lietuviškų knygų vertimus įsijungė ne tik minėtasis K. Berthel, bet ir Vilniuje lituanistikos mokslus baigusi filosofijos daktarė Claude Sinnig-Lucas, Rolf Fieguth, Dorothea Greve, Cornelia Hell, Irene Brewing, kiti Vokietijos vertėjai. Lietuviškų knygų, išverstų į vokiečių kalbą, leidybos ėmėsi kitos Vokietijos leidyklos — „Rowohlt“, „Aufbau Taschenbuch“ (Berlynas), „Otto Muller“ leidykla Salzburge ir kitos. Taigi, be anksčiau išverstų, iki mugės atidarymo vokiečių kalba bus išleista dar bent dvidešimt lietuviškų knygų, jau neskaitant kitų leidinių, sakė viešosios įstaigos „Lietuviškos knygos“ vadovė A. Jonikaitė. Įsijudinti vertimus ir leidybą padeda Lietuvoje ir Vokietijoje ruošiami vertėjų seminarai, vertėjų ir lietuvių rašytojų susitikimai. Aktyviai padeda prie Vokietijos ambasados Vilniuje veikiantis Goethe institutas, jo veiklus direktorius dr. M. Walde. Dar šių metų pradžioje šis institutas surengė tarptautinį simpoziumą apie knygų mugių reikšmę, kiek vėliau — vokiečių ir lietuvių poetų bei vertėjų susitikimus. Kartu su į mugę besiruošiančiais mūsų poetais dalyvavo Vokietijos poetai ir vertėjai U. Draesner, K. Drawert, U. Kolbe, M. Lentz. Diskutuota apie užmirštas Rytų ir Vidurio Europos kultūras, jų tarpusavio ryšius, aptarti vienas kito poezijos vertimai.

Pagyvojė taip pat Vakarų šalims įdomių, su lietuvių literatūra, kultūra, istorija supažindinančių knygų vertimai į anglų kalbą. Vertimais čia daug padeda išsivijos vertėjai ir rašytojai. Vien leidykla „Baltos lankos“ iki mugės anglų kalba išleis R. Šilbajorio *Lietuvių rašytojų istoriją*, Z. Kiaugos *Lietuvos valstybės istoriją*, patrauklų, iliustruotą informacinį leidinį *Lietuva pasaulyje*. Rašytojų sąjungos leidykla į Frankfurto vėž New York gyvenančio mūsų tautietio, poeto ir vertėjo Vyt. Bakaičio sudarytą ir į anglų kalbą išverstą stambią lietuvių poezijos knygą *Gyvas atodūsis / Breathing Free*, o taip dvikalbė neseniai Vilniuje viešėjusio arių poeto, Nobelio premijos laureato Seamus Heaney K. Platelio į anglų kalbą išverstų eilėraščių rinktinę *Kasanti plunksna / The Digging Quill*. „Vagos“ leidykla išleidžia išsivijos poeto J. Zdanio į anglų kalbą išverstą penkių lietuvių poetų eilėraščių knygą, o „Tyto Alba“ — L. Sruoginytės sudarytą anglišką lietuvių prozos antologiją.

Tai toli gražu ne visos į kitas kalbas išverstos knygos, kurias pamatysime Frankfurto stenduose. Žinoma, netruks

ir įdomių, vertingų knygų lietuvių kalba. Pasak „Tyto Alba“ leidyklos direktorės L. Varanavičienės, paties gražiausios bus šios leidyklos išleistos atsiminimų knygos — žinomo tapytojo A. Savicko *Žalia knyga*, JAV lietuvių verslininko ir mecenato dr. J. Kazicko *Vilties kelias*. L. Varanavičienės nuomone, vien šios dvi knygos gali tapti įvykiu ir Lietuvoje, ir Vokietijoje.

Nors iki mugės atidarymo dar yra tarpas laiko, bet Vokietija jau sukruto, Lietuvos vardas ir jos literatūra vis garsiau suskamba ne tik Frankfurte, bet ir kituose miestuose. Hannoverioje ir Lueneburge vyko literatūriniai skaitymai, kuriuose dalyvavo prozininkas J. Kunčinas ir poetas E. Ališanka. Mugėi besirušiančiame Frankfurte vyko diskusija apie Vidurio Europos, o taip pat apie lietuvių literatūrą. Skaitymuose ir pokalbiuose, be minėtų rašytojų, dar dalyvavo poetas ir vertėjas A. Gailius. O Koršunovo teatro Wetzlar mieste pastatė mugės dalyvio, jaiho Lietuvos prozininko M. Ivaškevičiaus parašytą ir režisuotą spektaklį „Malyš“. Berlyne vyko poezijos šventė, kurios ašis buvo poetas S. Geda. Lietuvos Kultūros ministerija rugsėjo mėn. Frankfurto žydų muziejuje surengs Vilniaus geto koncertų ir teatro afišų parodą.

BUCHENHEISE FRANKFURT 2002

PASAKOJIMAS TESIASI

Lietuvos knyginių ženklas Tarptautinėje Frankfurto mugėje, kuri įvyks 2002 m. spalio 9-14 d.

Užsienio lietuviai, išsirušę į didžiąją mugę, nenusivils į Frankfurto atskridę anksti. Jau mugės atidarymo išvakarėse tarptautiniame fotografijos forume bus atidaryta ir iki spalio 17 d. veiks didelė fotografijos paroda „Žvilgsnis į Lietuvą: fotografija nuo 1960 m.“ Su savo darbais greta A. Sutkaus, A. Macijausko, J. Požerskio ir kitų vyresnės kartos meistrų dalyvaus ir jaunieji meninės fotografijos žymūnai. Kelios dienos prieš knygų mugės atidarymą Frankfurto Kunstverein bus atidaryta Lietuvos šiuolaikinio meno paroda, kurioje bus rodomi E. Rakauskaitės, G. Makarevičiaus, L. Stasiulytės ir kitų jaunųjų menininkų video meno darbai, o Miunchene, Meno asociacijos salėje bus pristatyta kito jauno menininko D. Narkevičiaus naujas videofilmas. Frankfurto kino muziejuje bus lietuvių filminių filmų pristatymas. Bene ryš-

Rabindranath Tagore

PASVEIKINIMO PILNATIS

Į vieną tavęs pasveikinimą, mano Dieve, tesueina visos mano jusnys ir paliečia šį pasaulį prie tavo kojų.

Į vieną tavęs pasveikinimą tepriartėja mano mintys, lyg vasaros lietaus debesys su našta neišpilta.

Į vieną tavęs pasveikinimą tesurenka mano giesmės įvairias stygas į vieną melodiją ir teplaikia jos į tylos jūrą.

Su vienu tavęs pasveikinimu tenueina visos mano gyvenimas į amžinuosius namus, kaip namų pasiūlgę gervės skrenda dieną naktį į savo tizdus kalnuose.

Vertė Alfonsas Tyruolis

kiausia šios didelės programos dalis — iš New Yorko atvyksiančio avangardinio kino puoselėtojo, pasaulio garsaus filmininko, Lietuvos nacionalinės premijos laureato Jono Meko filmas. Bus rodomos ir kito Lietuvos nacionalinės premijos laureato, taip pat pasaulyje garsėjusio jauno režisieriaus Šarūno Barto, kitų lietuvių filminių juostų.

Vakare prieš mugės atidarymą žiūrovų ir klausytojų laukia neeilinis, išpūdingas džiazo pradininkų Lietuvoje — V. Ganelino (fortepionas), V. Tarasovo (būgnai), V. Čekasino (saksofonas ir kiti instrumentai) koncertas.

Kai kas Lietuvoje ir išsivijoje kalba, esą keista, jog šioje svarbioje tarptautinėje mugėje lietuviškam džiaziui atstovauja ne lietuviai, bet svetimačiai, vienas jų atskris net iš Izraelio. Bet juk minėtas muzikantų trejetas padėjo pamatus lietuviškam džiaziui dar sovietiniais laikais, kai džiazas buvo ne tik ignoruojamas, bet ir draudžiamas, kaip atėjūnas iš „supuvusio kapitalistinio pasaulio“. Antra vertus, šie džiazo muzikantai pasiekė toki meistriskumą, jog garsėja ne tik Europoje, bet ir kituose žemynuose. Be to, kitataučių dalyvavimas mugėje primins, pabrėžs nuo seno Lietuvoje įprastą toleranciją kitų tautų kultūroms, jų įsiliejimui į mūsų kultūrą. Tai patvirtina ir šio džiazo vakaro antroji dalis „Sonatina keturių poetų balsams ir obojui, perkusijai, kontrabosui“. Šioje dalyje greta lietuvių dalyvaus įvairių tautų, net įvairių žemynų atlikėjai. Be džiazo muzikantų vilniečių E. Kanevičiaus, J. Rimo, perkusinininko V. Tarasovo, su savo poetiniais balsais ir poemais dalyvaus poetas S. Geda (lietuvis), Yang Lian (kinietis), Kerry Shwan Keys (Vilniuje dabar gyvenantis amerikietis), D. Prigov (rusas). Ar gali būti demokratiškesniu, idomiau, įvairiau?

Kitomis mugės dienomis, kitose džiazo programose pasirodys vien lietuviai. Tai ir žinomo džiazo muzikanto vilniečio V. Labutis duetas, ir S. Sasnausko kvartetas, T. Kutavičiaus lietuviška kompozicija „Stiklo — karoliukų žaidimai“. O spalio 13-ąją — priešpaskutinę mugės dieną — Frankfurto knygų mugės forume — svarbiausioje koncertinėje salėje — džiazo garsais nusikambės didelės grupės atliekamas „Lietuviškas divertismentas“. Kitame koncerte džiazo muzikantai naudos ne tik saksofoną, kontrabosą, fortėjoną, bet ir lietuvių liaudies instrumentus! Koncertuos ir

žinomas saksofonistas P. Vyšniauskas.

Mugės dienomis netruks ir kitų meninių programų. Vyks O. Koršunovo teatro spektakliai „Ugnies veidas“ su garsiais aktorėmis į kitus Vokietijos miestus. Po spektaklių nuomatom surengti pokalbiai „Jaunas Lietuvos teatras“, o Frankfurto Literatūros namuose — T. Venclovos poezijos skaitymas.

Visomis mugės dienomis pagrindinė visų renginių, diskusijų, susitikimų, skaitymų vieta, centras, forumas, arena, žodžio erdvė bus pagrindinėje Lietuvos ekspozicijos erdvėje. Čia nuolat vyks vienas ar kitoks veiksmas, keisis žmonės, svečiai, čia bus rašytojų, vertėjų, leidyklų atstovų susitikimai su žurnalais, tarptautiniais leidėjais, knygų biznio atstovais. Čia taip pat kava puodelio meigs pokalbiai, bus galima ramiai prisijungti prie lankytojų, besipažindinančių su lietuvių rašytojais. Jie kalbės ir bus rodomi filmai apie juos daugelyje monitorių, išdėstyti aplink areną. Forume dieną dirbė, bendravę su lankytojais rašytojai vakarais vyks į teminius vakarus kitose Frankfurto salėse.

Lietuvos ekspozicijos šokis — „Pasakojimas tiesiai“ — metaforiškai išreiškia bene svarbiausią Lietuvos istorijos formulę: valstybės ir tautos raida buvo nuolatos pertraukiama karų ir okupacijų, priverstinė emigracija, po kurių sekdavo intensyvaus darbo, kūrybos laikotarpis. Vyks visuomeninės diskusijos „Istorijos iššūkiai šiuolaikinei visuomenei“, „Baltijos regionas — trys likimai, o taip pat apie vokiečių ir baltų santykius per 800 metų, apie Lietuvos žydų — litvakų kultūrinį palikimą. Į šias diskusijas pakviesti ne tik Lietuvos, bet ir kitų valstybių visuomenės, kultūros veikėjai, istorikai, politikai. Tarp jų — LR Seimo nariai prof. V. Landsbergis, A. Kubilius, užsienio reikalų viceministras V. J. Paleckis, dr. K. Girmas, prof. E. Aleksandravičius, dr. J. Veisaitė, buvęs Estijos prezidentas L. Meris, Rusijos visuomenės ir politikos veikėjas, kovotojas už žmogaus teises S. Kovaliovas, žymus lenkų visuomenės ir politikos veikėjas A. Michnikas. Numatoma, kad į mugę atvyks Lietuvos prezidentas V. Adamkus.

Birželio viduryje Frankfurte surengtoje spaudos konferencijoje, skirtoje pristatyti Lietuvos pasirodymo šioje pasaulinėje knygų mugėje projektą, mugės direktorius Lorenzo Rudolf sakė esąs patenkintas Lietuvos rengimosi tempeis bei kokybe ir tikino nebeįs mūsų šalies sėkme.

Nuo susitaikymo iki socialinio teisingumo

46-oji LFB studijų savaitė Dainavoje

Juozas Baužys

JAV ir Kanados Lietuvių fronto bičiuliai ir jų svečiai šių, 2002, metų rugpjūčio 18-24 d. suvažiojo į Dainavos stovyklavietę Michigan valstijoje savo tradicinei studijų ir poilsio savaitėi. Tai buvo 46-toji tokia savaitė. Be beveik nuolatinių savaitinių dalyvių, šiemet buvo malonu matyti ir keletą neseniai iš Lietuvos atvykusių „trečiosios bangos“ žmonių. Bet taip pat kiekvieną savaitės dieną bičiuliai su liūdesiu prisimindavo ir a.a. Marytės Petrušienės netektį (mirusios šiemet birželio 7 d.), kuri kasmet būdavo tokių savaitinių tvarkytoja ir širdis. Savaitės kapelionu šiemet buvo kun. dr. Riman-tas Gudelis.

Pirmosios dvi savaitės dienos buvo skirtos įvairiems LFB bei į laisvę fondo tarybų ir valdybų posėdžiams. Pagrindinė savaitės tema iš anksto nebuvo paskelbta, bet, kai kurios paskaitos iškėlė ir atvėrė tikrai svarbius paskutiniųjų laikų Lietuvos istorijos klausimus, vis dar sunkiai vykstantį susitaikymo procesą bei dabartinį socialinio teisingumo padėtį.

Trečiadienio (8/21) rytą dr. Kazys Ambrozaitis, neseniai grįžęs iš Lietuvos, padarė pranešimą apie 7/31-8/4 Marijampolėje vykusią į laisvę fondo Lietuvos filialo surengtą studijų savaitę. Pasidžiaugė gromis paskaitomis, dideliu visuomenės bei vietos savivaldybės dėmesiu, gražiai organizuotomis ekskursijomis į apylinkes. Buvo įdomu išgirsti, kad šiemetinė LFB Rezistencijos premija buvo paskirta Juozui Starkauskiui už jo knygą „Stribai“. Premijos mecenatė dr. Rožė Šomkaitė, dalyvaujanti dabar čia Dainavoje, buvo už tai pagerbta plonijais. Dr. Ambrozaitis pranešimą apie Marijampolę papildė ir kiti ten buvę dalyviai: Ardžiai, dr. Raulinaitis, dr. Kisieliūs ir dr. Skrupskelis.

Susitaikymo eiga Lietuvoje

Trečiadienio popietę įvyko labai įdomus simpoziumas, pavadintas „Susitaikymo eiga pokomunistinėje Lietuvoje“. Jam pagrindą davė kun. dr. Rimo Gudelis, pagal jo paties mokslinę disertaciją, anglų kalba parašytą knygą *The Process of Reconciliation within Lithuanian Catholic Church after the Soviet Occupation*. 155 psl. knygą visai neseniai išleido Lithuanistikos tyrimo ir studijų centras Čikagoje. Simpoziume dalyvavo LTSC valdybos pirm. prof. dr. Jonas Račkauskas, pats knygos autorius kun. dr. Ri-

mas Gudelis ir prof. dr. Vytautas Bieliauskas.

Pokalbį pradėjo ir jam vadovavo prof. Jonas Račkauskas. Gavęs kun. Gudelio rankraštį, jis iš pradžių suabejojęs autoriaus teigimais, jog persekiotosios ir net kankintos aukos privalancios atleisti savo persekiojams, atseit, kagebistams. Tačiau iš knygoje išdėstytų teologinių pavyzdžių supratus apie tikrąją šios knygos prasmę. Be abejo, tikrasis susitaikymas reikalauja ir abipusio atleidimo, ir visiškos teisybės pasakymo. Kraštas, tauta ir valstybė privalo pažinti ir atskleisti, kas bloga buvo padaryta. Deja, dabartinė Lietuva net ir per 12 metų dar nėra to padariusi.

Kun. dr. Rimas Gudelis paaiškino neseniai išvystytą naują susitaikymo teologijos supratimą. Savaimė aišku, kad persekiojami turėtų atsiprašyti savo kankintų asmenų, bet dažniausiai taip nėra. Todėl naujoji susitaikymo teologija siūlo, kad pirmą žingsnį susitaikymo kryptimi žengtų pati auka. Savo dvasioje ji yra tikrai stipresnė už persekiotoją. Tai nebūtų vien paprastas atleidimo pareiškimas, bet sekimas Prisikėlusio Kristaus žodžiais „Ramybės jums“, kurie būtų lyg susitaikymo simbolis. Savo pranešime kun. Gudelis atskleidė keletą faktų, kaip sovietmečiu buvo bandoma griauti Lietuvos Bažnyčią iš vidaus per užverbuotus kunigus. Savo giliai pagrįstas mintis pranešėjas užbaigė žodžiais: „Susitaikymas turi prasidėti nuo tiesos sakymo. Tai visus nuves prie pilno ir tikrojo Gėrio“.

Prof. dr. Vytautas Bieliauskas į kun. Gudelio knygą ir apskritai į susitaikymo teologiją pažūrėjo iš psichologinio taško. Nurodė, kad atleidimų gali būti bent kelios rūšys — kerštingas, socialinio spaudimo paremtas, paremtas teise, atleidimas iš meilės ir kt. Atleidimas iš tikros meilės yra pats geriausias. Jis su-mazina kentejusiui žmogui įtampą, pagerina net jo sveikatą, nes, atleidžiant kitam, atleidžiama ir sau. Gaila, kad dabartinėje Lietuvoje tebėra aplinka, kuri neliepia buvusiems skriaudėjams gailėtis už padarytas kitiems skriaudas. Kalbėtojas pastebėjo, kad kun. Gudelis atskleidė tam tikrą nusivylimą tiek Bažnyčios, tiek ir valstybės veiksmams, nes per 12 metų nebuvo prieita prie tikro susitaikymo. Nusikaltimai liks be bausmių, sovietiniai laikai bus bandomi užmiršti, jaunoji karta nesužinos savosios istorijos. Visų trijų kalbėtojų mintis dar ge-

rokai pratęsė ir šiais klausimais kilusios gyvos diskusijos.

Išėivijos archyvai

Ketvirtadienio (8/22) popietę studijų savaitės dalyviai rinkosi į salę išklausti įdomių pranešimų apie lietuvių išėivijos archyvus, jų telkimą ir išlaikymą, jų reikšmę ir apimtį. Dr. Vytautas Bieliauskas (Lituanistikos tyrimo ir studijų centro — LTSC tarybos pirmininkas) buvo šio simpoziumo vadovas. Jis pastebėjo, kad šiuo metu archyvinės medžiagos telkimas į vieną saugią vietą yra labai svarbus.

Dr. Jonas Račkauskas, LTSC valdybos pirmininkas, kalbėjo apie Čikagos Jaunimo centro patalpose veikiantį ir gražiai suorganizuotą Pasaulio lietuvių archyvą, turintį glaudžius ryšius su Mažvydo biblioteka ir kitomis archyvinėmis medžiagomis besirūpinančiomis įstaigomis Lietuvoje. Pranešėjas ragino visus lietuvių organizacijų veikėjus perkelti savo namuose turimą organizacijų veiklos protokolų, korespondencijos, periodikos ir kitokią medžiagą į Pasaulio lietuvių archyvą. Apgailestaujo, kad iš PLB vadovybės ateina raginimai visą savo archyvinę medžiagą siųsti tiesiog į Lietuvą. Dr. Račkauskas ir kiti kalbėjusieji vėliau teigė, kad tokie dar nesutvarkyti archyvai ir Lietuvoje nėra saugojami bei tvarkomi. PL archyvas Jaunimo centre turi geras ir dideles patalpas (šiuo metu 26 kambarius), patyrusius tvarkytojus, o taip pat glaudų ryšį bei sutartis su panašiomis institucijomis Lietuvoje ir su ALKA Putname.

Skirmantė Miglinienė, jau 10 metų esanti šio PL archyvo vedėja, gražiai papasakojo apie darbą, tvarkant archyvinę medžiagą, apie įvairius archyvo skyrius, pvz., Žilevičiaus, Budrio, Dainausko, LTSC meno, medicinos ir kt. Yra didelė, per 100,000 knygų biblioteka, periodikos, fotografijos ir kitokie skyriai. Savo pranešimą S. Miglinienė baigė mintimi, kad, kaip ir užaugintą medį sunku persodinti kitoje vietoje, taip ir mūsų archyvus perkelti kitur būtų neįmanoma.

Iš Lietuvos neseniai, gal prieš 3 mėnesius, atvykusi susipažinti su PL archyvu Mažvydo bibliotekos vedėja dr. Jūratė Remeikienė pasidžiaugė, kad čia rado nepaprastai daug gerų, senų ir vertingų knygų, kurios yra tikrai tvarkingai saugojamos.

Dr. Remigijus Misiūnas taip pat pastebėjo, kad, ren-

giantis rašyti savų organizacijų bei visos išėivijos veiklos istoriją, jos archyvinė medžiaga būtinai privalo būti čia, o ne Lietuvoje. Jis prisiminė, kaip prieš keletą metų jis padėjo sukrauti dr. K. Pemkaus archyvus į dėzes, kai jie buvo išsiųsti į Lietuvą, kur, gaila pasakyti, jie ir dabar dar stovi netvarkyti.

Į kilusius klausimus bei nuomones atsakinėjo kalbėjusieji dalyviai. Dr. K. Ambrozaitis dar priminė, kad ir Lietuvių fronto bičiuliai šiuo metu yra pradėję telkti savo veiklos archyvinę medžiagą (tuo tarpu į Ateitininkų namus Leimonte), kur ji bus suskirstyta, aptvarkyta ir vėliau turėtų perduota PL archyvui.

Vadų yra, strategijos trūksta

Popietinėje sesijoje pirmasis kalbėjo rašytojas Vytautas Volertas, savo paskaitą pavadinęs „Laikai seni, istorija jauna“. Pirmiausia jis klausytojus supažindino su savo prisiminimais iš ankstyvesniųjų jo dienų Amerikoje. Pirmas toks, dar iki šiandien neišaiškėjęs, įvykis buvo vos tik atvykus į JAV, kai jis buvo kontaktuos kažkokių nepažįstamo asmens, lyg tai bandžiusio jį užverbuoti neaiškiam tikslui. Kiek vėliau jo prisiminimuose tebėra išlikęs kitas bandymas įvelti jį į prez. Smetonos paminėjimo užkulisius, o dar vėliau jį labai jaudinęs atsiradęs katalikiškosios visuomenės skilimas. Visus tuos atminty išlikusius epizodus V. Volertas įdomiai privedė prie dabartinių laikų nuotaukų bei įvykių atgimimo Lietuvoje bei išėivijoje. Savo žodžius jis užbaigė tokia mintimi: „Per daug vadų! — aš noriu būti vadas, ir jis nori būti, ir jis... ir visi dėl savo naudos bei garbės!“

Antroji šios dienos paskaita klausytojus grąžino į kasdienybę. Prof. dr. Valdas Samonis kalbėjo apie ekonominius Lietuvos klausimus. Jis teigė, kad, lyginant su kitomis pokomunistinėmis šalimis, Lietuva po daugiau kaip 10 nepriklausomybės metų atrodo neblogai: ekonomikos lygis neblogas, tik jos augimas esąs per mažas. Ir tai priklauso nuo valstybės vadovų. Kalbant dėl to apie valstybinės valdžios vaidmenį, matyti, kad ten dar daug likusio sovietinio galvojimo, trūksta ilgalaikės strategijos, nėra tam patyrusių jaunesnių žmonių, nes visi ekonomikos „ekspertai“ tebėra iš sovietinių laikų.

Būtinai reikia pasiekti bent 7 ekonomikos procentų augimą per būsimus 20 metų. Šiuo metu jis vis tebėra tik vos 4 proc. Reikia daugiau užsienio investicijų: jos svarbios patiai krašto ekonomikai, o taip pat sustabdytų ir jaunimo emigraciją. Placiose diskusijose buvo paminėti tokie klausimai, kaip, pvz., „Williams International“, „Mažeikių nafta“, Europos Sąjunga, Euro ir pan.

Jautrūs Lietuvos istorijos metai

Penktadienio (8/23 d.) paskaitų ciklą pradėjo adv. Povilas Žumbakis, kalbėjęs įdomia ir kartu jautria tema, kuriai pagrindą davė trys jo pristatytos žydų autorių įvairiais

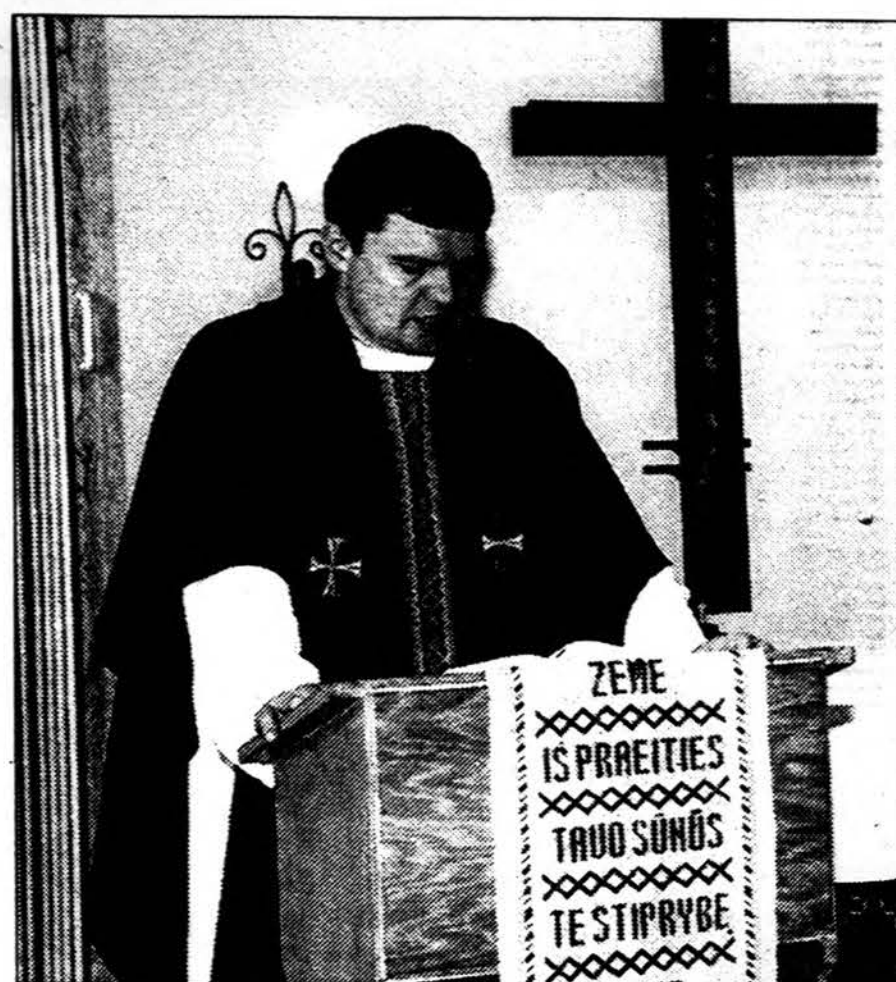
metais parašytos knygos, išleistos Pasaulio žydų kongreso (World Jewish Congress). Labai įdomu, kad šių knygų autoriai savo mintimis dažnai prieina prie išvadų, kad komunizmas buvo ne kiek nege-resnis negu nacizmas. Tuo tarpu pranešėjas pastebėjo, kad dabartinėje Lietuvoje net ir prezidentinė komisija genocidui tirti labai dažnai vis dar vadovaujasi sovietine galvoseną. Diskusijų metu buvo klausima, kodėl net ir Lietuvos mokyklose nuo šių mokslo metų bus privaloma skaityti „Anos Frank dienoraštį“, tuo tarpu vis dar vengiama plačiau paskleisti kun. Stasio Ylos ar kitų autorių knygas apie sovietinės koncentracijos stovyklas.

Antroji dienos paskaita buvo dr. Augustino Idzelio. Dr. Idzelis šiuo metu jau visai baigia paruošti savo trijų tomų veikalą anglų kalba, kuriame rašoma apie sovietinę Lietuvos okupaciją, apie 1941 m. sukilimą ir Laikinają vyriausybę, o taip pat ir apie žydų žudynes. Knygas išleis Lituanistikos tyrimo ir studijų centras. Savo paskaitoje dr. Idzelis kaip tik ir kalbėjo apie 1941 m. sukilimo ruošą: organizuotos ir neorganizuotos lietuviškosios rezistencijos veiklą dar prieš sukilimą, ir vėliau jam pradedusį. Kadangi praejusiais metais jis buvo kalbėjęs apie sukilimo eigą Vilniuje, šiemet dr. Idzelis atkreipė dėmesį į sukilimo eigą Kaune, kuri vis dar sukelia tam tikrų kontroversijų. Net ir pati 1941 m. birželio 23 d.

paskelbta Nepriklausomybės atstatymo deklaracija, kurioje buvo pasakyta, kad atstatoma Lietuva naujais Europos pagrindais, dabar vis bandoma susieti su hitlerine Vokietija. (Truska, Brandišauskas). Tuo tarpu tai reikė tik tvirtą atsisakymą gyventi komunistiniais pagrindais paremtoje valstybėje. Savo paskaitoje pranešėjas išsamiai pateikė daugybę įdomių faktų, ypač pa-brėždamas, kad Kauno VDU su savo studentų korporacijomis buvo pats didžiausias 1941 m. sukilimo organizacinis centras. Sukilimas jokiu būdu nebuvo inspiruotas antisemitinės propagandos. Tai buvo rezistencinio judėjimo prieš sovietus kulminacija. Gaila, kad tikri faktai dažnai iškraipomi net ir išėivijos lietuvių spaudoje.

Vėliau įdomų pranešimą padarė Liūda Rugienienė. Ji visai neseniai grįžo iš Lietuvos, kur teko dalyvauti ir Kretingoje rugpjūčio pradžioje vykusioje 49-tojoje Europos Lietuvių studijų savaitėje. Ji kaip tik ir pasakojė savo iš-pūdžius iš šios savaitės. Bendri išpūdžiai buvo gerai, paskaitos įdomios ir reikšmingos, tačiau kai kurie pranešėjai pateikė ir abejotinų faktų apie vokiečių okupacijos laikais Lietuvoje vykusias žydų žudynes.

Istorinės temos tęsėsi ir šeštadienio 8/24 d. rytą, kada prof. dr. Kestutis Skrupskelis kalbėjo apie Lietuvos spaudą ir jos pasikeitimus 1940 m. vasarą, tuoj po pirmosios sovietinės okupacijos. Medžiagą šiam savo pranešimui jis surinko, beskaitydamas ano meto spaudą ir taip padarė savo išvadas. Sovietinė cenzūra visai lietuviškai spaudai buvo įvesta tuoj pat po

Kun. dr. Rimas Gudelis aukoja Mišias Dainavoje.

Jono Urbono nuotr.

1940 m. birželio 15 okupacijos. Netrukus buvo uždaryti ar perimti ir patys laikraščiai. Pirmasis krito *Lietuvos aidas*, jau birželio 18 perejęs į bolševikų rankas ir tapęs *Liaudies balsu*. Lietuvos žiniose cenzūra kurį laiką išbraukydavo ar pakeisdavo straipsnius. Jos išsilaikė iki liepos 9 d., kada net red. Kardelio atsisveikinimo žodis nebuvo leistas išspausdinti. Gal ilgiausiai išsilaikė *XX amžius* (jo redaktoriumi buvo pranešėjo tėvas dr. Ignas Skrupskelis, tuoj pat bolševikų suimtas). Redaktoriaus pareigas atidavęs prof. Kolupailai, visas laikraštis tonas cenzūros buvo pakeistas, o pats laikraštis netrukus uždarytas.

Socialinis teisingumas dabartinės Lietuvoje

Paskutinę šios savaitės paskaitą šeštadienio popietę skaitė kun. dr. Rimas Gudelis, išryškines Lietuvos tebesantį aukštą skurdą lygi ir socialinio teisingumo trūkumą. Anot pranešėjo, Lietuvoje dabar skurstančių žmonių yra apie 16 proc. (iš 3,4 mln.) Labiausiai skurdą patiria vaikai, turintys pakankamai pinigų, bet tiek vadinamas skurdiškumi ir gali gauti pašalpas. Nėra pajamų deklaravimo sistemos. Statistika rodo, kad Lietuvoje turtingieji, o ne vargšai. Valstybė skiria milijonus įvairiems projektams, pvz., karaliaus Mindaugo garbei iškelti ar Valdovų rūmams, tuo tarpu parama žmonėms nukencia. Vilnius ir kiti miestai auga, o Lietuva nekyla. Prelegento nuomone, su demokratija nebūtinai atsiranda ir socialinis teisingumas.

Ir čia kun. Gudelis iškėlė klausimą: o ką šioje srityje nuveikė Lietuvos Bažnyčia? Atrodo, kad iš Bažnyčios pusės nebuvo didelės reakcijos, nebūvo daroma didesnių pas-tangų. Bažnyčia per daug buvo surišta su valdžia per Res-titucijos aktą. Ji norėjo pirmiausia susigrąžinti savo tur-tį, todėl dažnai vengė ką nors pasakyti prieš valdžią. Reikia pripažinti, kad Bažnyčios įnašas prie socialinio teisingumo Lietuvoje pakilimo buvo per

mažas. Būtų gera, kad ir Bažnyčia, ir valdžia į tai atkreiptų daug didesnę dėmesį, nes vien labdara ar karitaty-vine veikla skurdo nepanai-kinsi. Atviri žodžiai išsąaukė gyvas diskusijas ir daug klausimų.

Vakaronės ir užbaigtuvės

Kiekvieną savaitės vakarą dalyviai rinkdavosi į jaukias vakarones. Tokių vakaronių metu buvo kalbamasi įvairiomis temomis, kartais žiūrimos vaizduojamos iš Lietuvos ir beveik kas vakarą, vadovaujant dr. Petriui Kisieliui, dainuojama. Vieną vakarą Juo-zas Baužys perskaitė sąrašą šiais metais sueinančių apval-esnių gimimo sukaktių, prisimindamas taip pat ir jau mirusius bičiulius. Pabaigoje plačiau apsisistojo prie Vokietijoje mirusio bičiulio dr. Jono Griniaus, kuriam šiemet būtų suėjęs 100 metų gimimo su-kaktis, ir plačiau apžvelgė jo gyvenimą bei veiklą.

Penktadienio vakaronės metu **Algis Rugienius** papasakojo savo išpūdžius apie neseniai Druskininkuose įvykusį PLB pirmininkų ir valdybos suvažiavimą. Šiemet PLB atstovai buvo suvažioję net iš 28 kraštų. Beposėdžiaujant buvo galima suvokti ir pastebėti skirtingus atskirų kraštų lietuvių rūpestius. Į juos bus bandoma atkreipti reikiamą dėmesį, norint išlaikyti ir stiprinti kraštų bendruomenių veiklą. Vieną vakarą, susipažinus su Lietuvos spaudoje pateiktais apkalpos duomenimis apie galimus laimėtojus prezidento rinkimuose, vienas vakaronės dalyvių pasiūlė tokią „slaptus rinkimus“ praveisti ir čia. Rezultatai buvo tokie: daugiausia balsų gavo (iš eilės) Kubilius, Adamkus ir... dr. Kisieliūs.

Užbaigiamajame šeštadienio vakaro koncerte pianistė dr. **Aldona Kanaukaitė-Naudžiuvienė** paskambino Rachmaninov ir Schubert kompozicijas, o rašytojas Vytautas Volertas paskaitė savo naujai parašytą novelę „Niekas“.

Darbinga savaitė baigėsi. Paskaitos, pranešimai ir, svarbiausia, pats bičiulių bendravimas nuostabiai gražioje Dainavos gamtoje paliko gerą išpūdį ir namus sekmadienio rytą grįžtantiems dalyviams. Už visa tai reikia padėkoti savaitės rengėjams — LFB tarybos pirmininkui Vytui Petrušui, Juozui Ardžiui, Jonui Urbanui ir kitiems prisidėjusiems, nepamirštant ir įdomių paskaitininkų.

Grupė dalyvių 46-ojoje LFB studijų savaitėje Dainavoje.

Jono Urbono nuotr.

Dvasingos literatūros kūrėjas

Vienam produktyviausių ir įdomiausių lietuvių rašytojų — Vytautui Bubniui — šių metų rudens pradžioje (rugsėjo 9 dieną) sukanka 70 metų. Brandų jubiliejų jis pasitiko kritikų bei skaitytojų aukštai įvertintu 14-uoju romanu *Balandžio plastėjime* (leidykla „Alma Litera“), kuriame autorius „iškeliauta“ į platų pasaulį — Bosniją, Italiją, Indiją, kuriame gvildena sudėtingos politinės, religinės, moralinės problemos. Tačiau sparnai ir svajonės, reikalingos plačiam skrydžiui, augo ir tvirtėjo gražiam suvalkietiskame Čiudiškių kaime (Prienu rajonas), kurio pavadinimo fonetinis skambesys pirmiausia siejasi su stebuklais, „čudais“... Ir iš tikrųjų vieną tokį „čudą“, arba, metaforiškai sakant, Apvaizdos ženklą paauglystėje patyrė ir pats būsimasis rašytojas, kai 1946 m. gegužės 9 d., su draugu Petraičiu Broniumi eidami į Prienu „Žiburio“ gimnaziją, pakliuvo į partizanų ir „liaudies gynėjų“ susišaudymą. Vytautas buvo sunkiai sužeistas, o Broniukas taip ir liko, amžinai apsikabinęs žeme.

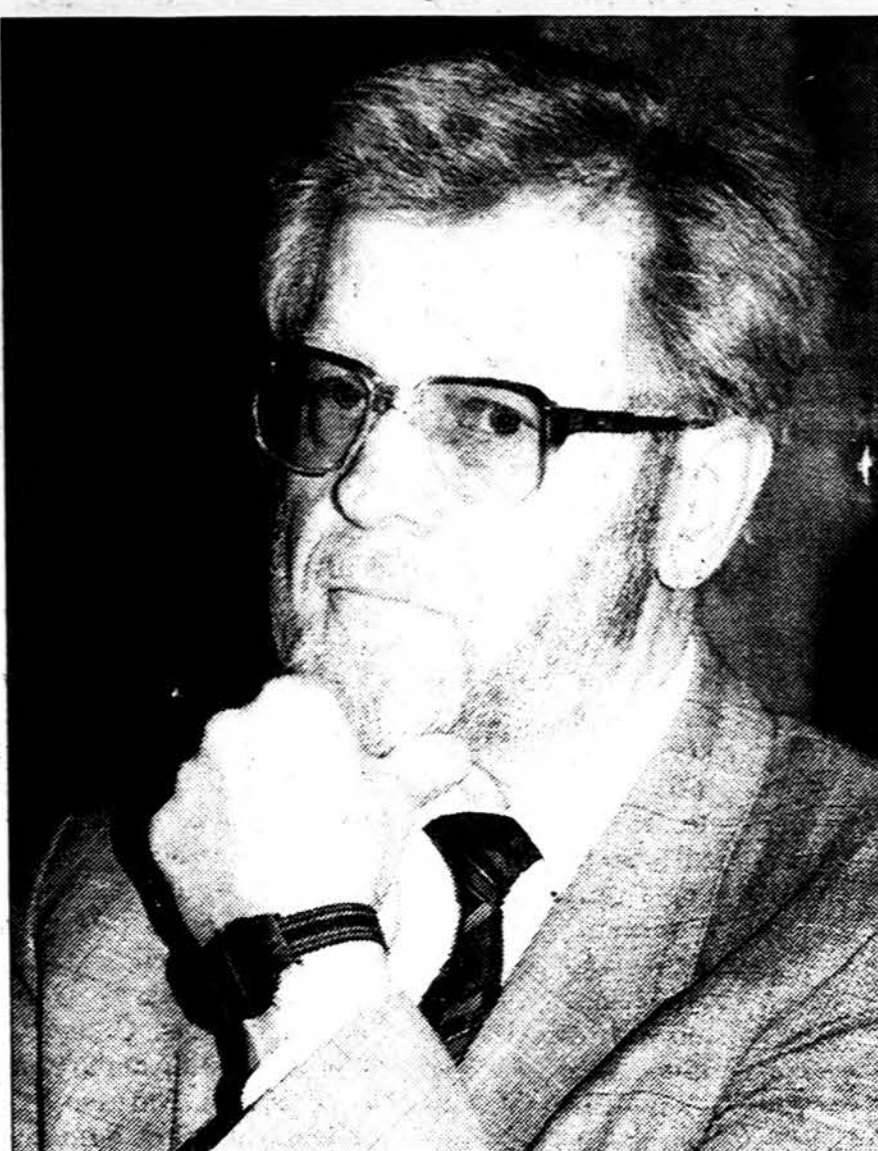
Paauglystėje, sutapusioje su tragiškuoju pokariu, Apvaizdos ranka dar porą sykių ištraukė Vytautą iš mirties nagų. Suvokti jos paslaptingą veikimą paauglys dar negalėjo, tačiau išgąstis, mirties artumas stipriai paveikė bręstantį sielą ir klausimai — kodėl tai atsitiko su manimi? Kas vyksta mano kaime, Lietuvoje? Kodėl Apvaizda buvo maloninga man, o ne Broniui? — įvairiausių variacijų atsikartos daugelyje Bubnio kūrinių. Asmeninė nelaimė nesusiaurino jaunojo literato idėjinės pasaulėžiūros horizonto, nepastūmėjo dogmatinio „klasių kovos“ traktavimo linkme. Jo motinos Magdalenos visatleidžianti krikščioniška nuostata („Taip Dievas norėjo, vaikelai. Jis sergėjo tave. Tik Dievas“) jam tapo aukštesniu orientyru už visokių socrealistinių pamokymų, nurodymų, direktyvų.

V. Bubnio kūrinių turinyje, problematikoje organiškai atsirado amžinieji krikščioniškosios filosofijos klausimai apie žmogaus egzistencijos tikslą, kančios prasmę, apie kaltę ir atsakomybę.

Jie pasigirsta jau pirmajame jo romane *Alkana žemė* (1971). Kai jį rašė, nuo paskutiniųjų tragiškų pokario metų buvo praėję daugiau nei du dešimtmečiai. Kolūkiai buvo ekonomiškai sustiprėję ir kolūkiečiai tarsi jau apsipratę su naująja tvarka. Net ir šiandien sunku suvokti, kaip V. Bubniui po tiekios „socializmo klestėjimo“ metų šovė galvon mintis atsigręžti atgalios ir pavaizduoti tarybų valdžios bei kolūkių tvėrimosi dramatiškumą. Bet šita rizika autoriaus buvo giliai apmąstyta: jis nesiruošė kartoti tai, kas J. Apyžiaus, Alf. Bieliausko, M. Sluckio, V. Petkevičiaus buvo pasakę kūriniuose apie pokarį, apie kaimą. Savo pirmojo romano meninėje koncepcijoje, o po kelerių metų ir jo savitame tęsinyje, romanuose *Po vasaros dangum* (1973), *Nesėtų rugių žydėjimas* (1976), V. Bubnys akcentavo nebe „klasių kovos“, bet dvasinius, patriotinius, krikščioniškus žmogaus ir tikrovės vertinimo momentus. Tai buvo nauji koncepciniai dalykai, suglumę ne vieną jo skaitytoją bei kritiką. Kodėl centrinis romano personažas Andrius Martiulynas toks netipiškas? Nei jis tikras samdinytis, nei buožė, nei jis tikras patriotas, nei tarybinis naujakuris. (Taip pat netipiškas buvo ir Marčius Kreivėnas, nei pats stojęs į kolūkį, nei savo sumums tai leidęs, nei Antanas Petrušionis, išvykęs į miestą, bet taip tikru miestiečiu ir netapęs). Andrius visą laiką pakibęs tarp alternatyvų: tarp savo tėvų ir Markausko ūkių, tarp Teresės ir Anelės, tarp sričių ir partizanų. Tokia tarpinė būseną jį slegia, jis tai jaučia, bet nesuranda išeimo, nes... nieiško. Andrius pana-

šus į kurtį, neregintį šviesos ir bijantį jos.

Ir Martiulyno, ir kitų pagrindinių romanų personažų paveikluose (Markausko, brolių Naravų, partizano Sakalo, Teresės, senio Kriaunos) V. Bubnys sutelkė visos pokarinės Lietuvos, atsidūrusios istorinėje kryžkelėje, likimą. Senojo lietuviškojo kaimo ekonominiai pamatai griaujami, senoji, tradicinė, žmonių dvasinio bendravimo sankloda ardoma, Lietuvos, kaip didžios vytautinės valstybės, istorija išjuokiamą, lietuvių, gerbiančio savo istoriją, mylinčio savo žemę, orumas žeminamas. Tad kokia ateitis laukia Lietuvos? Kokiais naujais dievais tikėti, į ką įsitverti, kam pasiguosti? Šitokių retorinių ir poetikinių klausimų, dažniausiai išsakomų partizanų vado Sakalo lūpomis, kontekste kitaip atsiskleidžia ir centrinio veikėjo, Andriaus Martiulyno, paveiklo prasmė: Martiulynas — ne tasai valstietis ti-pas, kuris galėtų pakeisti tvirtą, patriarchalinę dvasinę sanklodą pasižymėjusį ūkininką Markauską, galėtų pakelti užgriuvusią pareigos ir atsakomybės našta; tai ir ne tasai orientyras, kuris galėtų rodyti kryptį kitiems, pokario sumaištyje atsidūrusiems, valstietiams. Teigiama jo charakterio savybė — orumo siekimas — tebėra tik fanaberiška pretenzija, tik silpnas daigelis, nelaistomas tautos dvasinių-moralinių tradicijų, vertybių elektrų. Juk Andriaus aklos kančios viena priežasčių toji, kad dvasiniu požiūriu jis yra gana obskurantiška asmenybė — laisvamaniškas, „cicilikas“, nieko nenučiuojantis apie sakramentų reikšmę, etinės krikščioniškosios gyvensenos prasmę. Šiuo požiūriu Teresė jį gerokai pralenkia. Dėl dorovinių priežasčių šiedu jauni žmonės nesusipėja susituokti; pasaulėžiūrinis skirtumas didina jų dviejų kančias ir padeda bręsti bendrai tragedijai. Tragiškas Teresės likimas jaudina nema-

Vytautui Bubniui — 70

žiau nei Andriaus.

Autorius subjektyviai savo herojaus nesmerkia, nekaltina, tik užjaučia (tokia krikščioniška pozicija ir buvo idėjinė naujovė anuomet), tačiau iš objektyvių vaizdų leidžia suprasti, kad kitokios gyvenimo baigmės Andrius ir negalėjo sulaukti. Net jeigu būtų likęs gyvas, jis nebūtų realizavęs savo egoistinio tikslo, kadangi jo siekė bedvasiu, nelaisvomis kėliu (išduoda ūkininką Markauską). Taip, jo mirtis ant kryžiaus įgauna pagarbos, atjautos aureolę — už jo kančias, už jo... kurmišką atkaklumą. Jis žūsta ant kryžiaus, kurį padirbdino ir pastatė tarybinių aktyvistų Naravų tėvas. Visai netoli šių kryžiaus kartą vasaros vakarą partizanų kulkos nutraukia ir apylinkės pirmininko Jurgio Naravų gyvybę. Romano finalas ryškiai susimbolintas, bylojantis apie sudėtingą blogio ir gėrio jėgų susipynimą, kuriame nelengva nustatyti teisiuosius ir kaltuosius. Kryžiaus simbolis taps viena po-

puliariausių meninių priemonių visoje Bubnio kūryboje; svarbią funkciją jis atlieka ir naujajame romane *Balandžio plastėjime*.

Nesunku pajusti, kad V. Bubniui sopėjo širdį ne tik dėl neišpildžiusio Andriaus Martiulyno gyvenimo. Naujakučio tragedija V. Bubnys apibendrino visą pokarinę Lietuvos likimą, siekdamas parodyti, kad naujoji santvarka kuriasi ant iškreiptų idėjinų-dorovinių pamatų. Štai kodėl ir šiame, ir po jo buvusiuose kituose romanuose tiek daug elegiškos nuotaikos, nostalgijos, dramatiško. Ne tik tai pokarinė, bet ir visa sovietinė Lietuvos tikrovė V. Bubnio meninėje fantazijoje vaidenosi kaip biblijinis, iš rojus iš-tremtojo žmogaus (Adomo), likimas. Tik tokia autoriaus meninė intencija bei metafizinė pajauta teįmanoma aiškinti temų, motyvų, įvaizdžių, simbolių, glaudžiai susijusių su transcendencijos, paslapties, iracionalumo sfera, gausumą, būdingą daugeliui gaus-

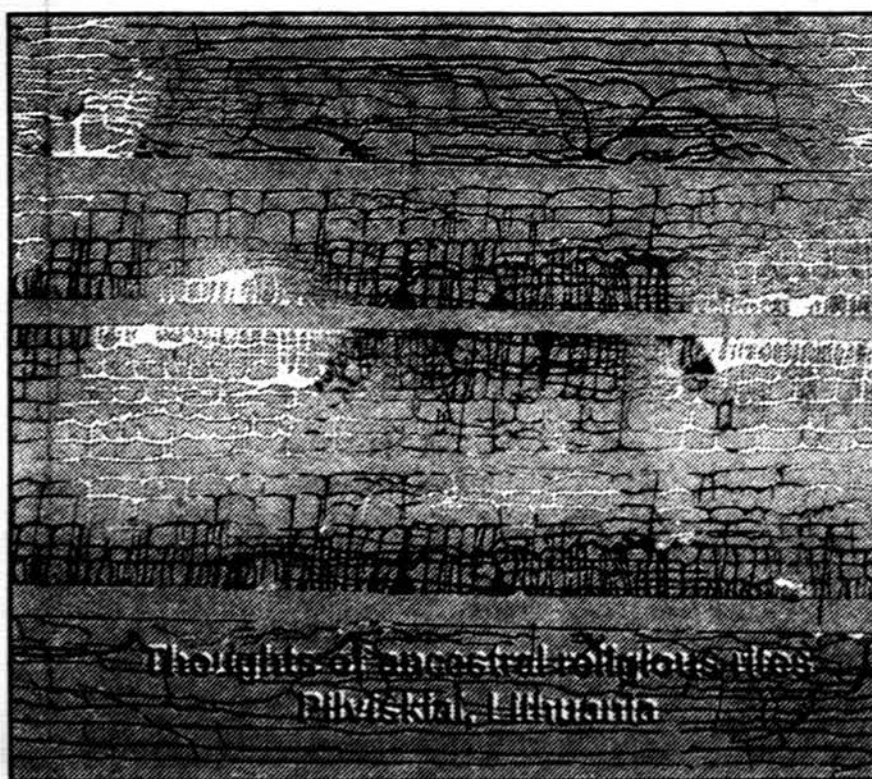
keturiolikos Bubnio ligšiol parašytų romanų: *Metaforika*, *simbolika* ypač „sutirštėjo“ jo pastarojo penkiolikmetio kūriniuose (dilogijoje *Piemenėlių mišios*, *Atleisk mūsų kaltes*, romanuose *Teatsiveria Tavo akys*, *Žmogus iš tenai*, *Balandžio plastėjime*).

V. Bubnys yra ne siauro, kamerninio, bet plataus, epinio užmojo prozininkas. Stengdamasis atskleisti kuo autentiškesnę vaizduojamo laikotarpio istorinę tiesą, jis siekė ją parodyti ne vienadienių dogmų, planų, bet gilesnių ir aukštesnių dvasinių vertybių perspektyvoje. Dar labai svarbu, kaip, koku tonu, balsu ir mus prabyla autorius; labai svarbi rašomo žodžio aura arba sugestija. V. Bubnys ir šiuo požiūriu yra įtaigus, simpatiškas rašytojas. Tačiau savuoju tikruoju balsu, savuoju autentiškuoju „aš“ debiutinėje apysakoje *Beržai svyrrokučiai* (1959) dar nebuvo prabilta, nors ji ir susilaukė teigiamo įvertinimo. Po jos sekė keleri metai ieškojimų, nusivylimų, kol, ketvirtą dešimtį beveik įpusėjęs, literatas padaro „atradimą“, suvokęs, „kaip svarbu kūryboje būti visiškai atviram ir nuoširdžiam, kaip svarbu atsiremti į savo gyvenimiškąją patirtį, pajauti savąjį „aš“, su visu širdies džiaugsmu ir skausmu pasinerti į kitų gyvenimą“. Natūraliam, įtaigiam V. Bubnio meniniam žodžiui kamertonu tapo apsakymų rinkiniai *Aje-rai kvepia* (1967), *Gegužio nemiga* (1969), didelio populiarumo sulaukusi apysaka *Arberonas* (1969). Atsigręžęs ir save ir ieškodamas tikrąjį „aš“ formavusių priežasčių, V. Bubnys negalėjo neužfiksuoti ir tos dvasinės-sakralinės auros, kuri gaubė jo tėvų, jo tėviškęs, jos gamtos pasaulius. Manytume, kad jis negalėjo neįvertinti ir ano apokaliptinio vaizdo, kai jis, keturiolikmetis, paskendęs kraujuose, gulį ant pavasarinės gimosios žemės, o šalia — negyvas bendratis. Lemtingą idėjinę meninės pasaulėžiūros lūžio valandą V. Bubnys atrado save, rašytoją, kartu su svarbiausiuoju savo genetiniu

bruožu — idealistine-metafizine pasaulio pajauta.

Vytautas Bubnys kartu su Juozu Apučiu, Petru Dirgela, Romualdu Granausku, Leonardu Gutausku, Eugenijumi Ignatavičiumi, Vidmantu Jakškaitė, Vanda Juknaite, Raimundu Kašausku, Vytautu Martinkumi, Jonu Mikelsku, Broniumi Radzevičiumi, Kaziu Saja, Sauliumi Šalteniu, Rimantu Šaveliu ir kitais rašytojais „idealistais“ ne-leido ir neleidžia suplokštinti žmogaus paveikalo literatūroje, stengiasi apginti jo garbę ir orumą. Istoriją, visuomenę V. Bubnys suvokia ne vien kaip materialinių, politinių ar socialinių jėgų sąveiką, bet ir kaip aukštesnių už žemiškąsias aistras, kovas atgaminių galių pasireiškimą. Empiriniu realistu (netgi kritiniu) Bubnys iš esmės niekada nebuvo. Pasaulinės literatūros ieškojimuose jis taipogi nesu-siviliojo jokia modernistine kryptimi; nesugundė jo ir lietuviškojo „vidinio monologo“ banga. Tuose ieškojimuose Bubniui stigo žmogaus egzistenciją remiančių teologinių prielaidų, truko istorijos ir socialinio dvasingumo. V. Bubnys priskirtinas prie lietuvių rašytojų, labiausiai nutolusių nuo literatūroje kultivuotų žmogaus egzistencijos materialistinių, t.y. „šiapusinių“, laiko, erdvės matmenų ir daugiausia prisidėjusių prie dvasingumo, sakralumo, teisingumo ir demokratiškumo visuomenėje skiepimo. Beje, šią kilnią misiją jis atliko ir atlieka ne tik kaip rašytojas, bet ir kaip visuomenės veikėjas, kaip politikas V. Bubnys buvo vienas aktyviausių mūsų tautos Atgimimo dalyvių, Sąjūdžio veikėjų. 1992 m. Prienu rinkiminėje apygardoje jis nungė ne vieną varžovą ir iš-kovojo mandatą į Lietuvos Seimą. Kelias, prieš 70 metų prasidėjęs Čiudiškių kaime, išsiplėtojo, nusidriekė per daugelį Europos šalių, pasiekė Ameriką, Indiją. Tikėjime, kad juo keliaudamas, V. Bubnys patirs dar ne vieną estetinį katarsį, o patyrimo džiaugsmu pasidalins ir su mumis visais.

Alfредas Gučiūsis

Audrius V. Pliplys. „Mintys apie senovės lietuvių tikėjimo apeigas. Pilviškių, Lietuva“.

Tarp menininko ir mokslininko

Dr. Audrius V. Pliplys, ne tik žinomas kaip savo srities mokslininkas, bet taip pat pasižymi fotografinio meno kūryba, kuri vertinama ir savoje lietuvių visuomenėje, ir amerikiečių tarpe.

Šią žiemą vykusiu olimpinio žaidynių Salt Lake City, Utah, metu dr. Audrius V. Pliplys fotografinio meno darbai buvo eksponuojami kaip vienas olimpinio komiteto ruošto meno festivalio rengi-

nių. O š.m. vasario mėnesio *Gydymo menas* (Vilnius) ir taip pat gegužės mėn. *Neurology Today* (leidžiamas „American Academy of Neurology“ žurnalų leidose dr. Pliplys kūryba buvo plačiai apibūdinta.

Netolimoje ateityje ruošiamos jo meno parodos: Oasis Gallery of Contemporary Art, Marquette, MI (atidarymas spalio 5 d.); University of Oregon Adell McMillan meno ga-

LEIDINIAI

Prof. Antano Paškaus nauja knyga

Autorius rašo apie tai, kas jam rūpi...

Antanas Paškus. *Žvilgsnis į pasaulėžiūrinę aplinką, šventovę, save*. Lietuvos katechetikos centro leidykla, Kaunas, 2002. Kalbos redaktorė Albinia Pribušauskaitė.

Šios knygos autorius *Pratarmėje* duoda psichologo Rolo May pavyzdį, kai paaiškino, kodėl jis parašė veikalą apie nerimą: „Žmogus nerąso knygos, kai jis ką nors žino. Jis rašo knygą grumdamsis su koku nors klausimu“.

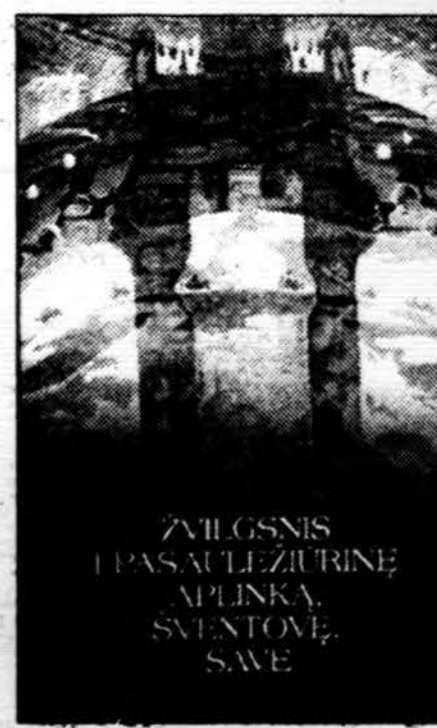
Prof. Paškus teigia, kad ir jis dėl to rašo šią knygą jam rūpimais klausimais, kukliai pastebėdamas, kad jis nėra tu jam rūpimų klausimų žinovas ar specialistas. Knygoje svarstomi dalykai „darosi aktualūs

lerijoje, Eugene Oregon (atidarymas lapkričio 2 d.); International Museum of Surgical Sciences, Chicago, Ill. (atidarymas 2003 m. vasario 7 d.)

Dr. A. Pliplys darbai nuolat eksponuojami Flatfile Photography galerijoje, 118 N. Peoria Str., Chicago, Ill.

žiūrint į juos iš desakralizacijos (sekuliariosios ir religinės, pagarbos žmogui ir Dievybei) perspektyvos. Kai kultūra išpraudžiama į vieno matmens žmogiškosios egzistencijos erdvę, tuomet pasaulyje „nebelieka nieko švento“.

Knyga skirstoma į keturis skyrius: I. *Mūsų amžiaus vei-*

das; II. *Krikščionis šventovėje*; III. *Žvilgsnis į save* ir IV. *Menkavertiškojo šalinimas*. Pirmajame skyriuje (kurio teksto dalis buvo spausdinta *Draugo* kultūriniam priede, 2002.05.04) gvildinama šio amžiaus pasaulėžiūrinė dvasia, pasireiškianti technologinėje visuomenėje, politikoje, ekonomikoje, su

žvilgsniu, kaip ta dvasia braunasi ir į krikščioniškąsias bažnyčias. Antrajame skyriuje detaliau svarstoma, kaip ta pasaulietiška dvasia paveikia bažnytinę architektūrą ir liturgiją. Trečiajame ir ketvirtajame skyriuje tema nukrypsta į savivertę ir menkavertiskumą; svarstoma, pavyzdžiui, kaip barbarizmas kalboje yra lietuviško tautinio menkavertiško ženkla.

Knyga paliečia daug aktualių šios dienos klausimų. Autorius *Pratarmėje* išreiškia viltį: „svarstomi dalykai jam rūpi, gal reikia tikėtis, jie parūps ir kitiems“. Knyga gausima *Drauge*.

METMENYS. Kūryba ir analizė. 81. 2002. Redaguoja Violeta Kelertienė ir Rimvydas Šilbajoris. Turinys: A. M. Sluckaitė Jurašienė, Sutrūkę atminties karoliai — kelios mintys apie Juditą Vaičiūnaitę. Veros Radauskienės laiškas Žibuntui Mikšui. Aldonos Veščionaitės eilėraščiai. Nora

Aušrienė apie dail. Tomą Kirvaitį. Jo dailės darbai. Kosto Ostrausko *Who's there?* Algis Mickūnas, Tryliktoji hermeneutika: naikinimas ir paskolinta jėga. Eglės Juodvalkės eilėraščiai. Ilona Bučinskytė, Istorijos nusikraustytų samprata egzilio tekstuose. Knygų recenzijos.

NAUJASIS ŽIDINYS-AIDAI. 2002 m. balandis. 4. Religijos, kultūros ir visuomenės gyvenimo menas. Vyr. red. Saulius Drazdauskas. Lionginas Virbalas, SJ, Laiškas redaktoriui. Jolanta Gelumbeikaitė, Dienoraštis. Petras Plumpa, Nematomoji „Kronikos“ pusė. Kęstutis K. Girnius, Tauta ir valstybė. Dalia Dilytė, Nepaibaigiamas Antikos sklaida. Dalia Zabielaite, Klasikinio mąstymo aktualumas. Tatjana Alek-nienė, Plotino traktatas „Apie sielos nusileidimą į kūną“. „amfibijos patirtis“. Plotinas, Eneados IV,8(6): „Apie sielos nusileidimą į kūną“. Tomas Daugirdas, Autentiška masinė kultūra. Olivier Messiaen, Muzika ir spalvos. Gintaras Beresnevičius, Palemono legendos periferinis turinys: Bosporo Palemonas. Apžvalga ir kt.

I LAISVĖ. 2002. Balandis. Nr. 137(174). Red. Aldona Žemaitytė-Petrauskienė. Turinys: Red. pastabos. Neįkainoja-

KULTŪROS BARAI 2002. 6 (451). Kultūros ir meno mėnesinis žurnalas. Vyr. red. Bronys Savukynas. Turinys suskirstytas į temas: Rūpesčiai ir lūkesčiai, Problemos ir idėjos, Nuomonės apie nuomones, Kūryba ir kūrėjai, Iš pasaulio ir į pasaulį, Vizualumas nūdienos kultūroje: matoma ir nematoma, Pažinti naujai, Laikai ir žmonės, Retrospektyva ir kt. Rašo Ginta, ras Beresnevičius, Daiva Tamoliūaitė, Almantas Samalavičius, Vytautas Rubavičius, Algimantas Gureckas, Stasys Eidrigėvičius ir kiti.

Atitaisoma klaida: Dail. Ados Sutkuvienės atspirašome už klaidą. Pokalbyje jos antrasis atsakymas (*Draugo* kultūriniam priede, 2002.06.29, 3 psl.) turi būti: „Auka prie Baltijos jūros apima... bendražmogius visų pavergtųjų (ne pavergtųjų) aspiracijas gyventi laisvai“.